

Az erkölcsi elvek belévittele a szakoktatásba.

Az általános oktatás minden fokozatán a cél az embernek magasabb műveltségi szintre emelése a nemzet, vagy az emberiség művelődési közösségéhez való tartozás előfeltételét képező közműveltség elsajátítása által, más szóval a cél magában véve is társadalmi ethikai, holott a szakoktatásban cél gyanánt világosan az egyéni haszon, a célszerűségnek fokozott elve lép előtérbe.

A társadalmi ethikai elveket azonban érvényesíteni kell a szakoktatásban is. Az általános műveltség iskoláit közelebb kell hozni az élethez tananyagban, s paedagogiai módszerűi a szakoktatásban általán érvényesülő elvet: a munkát, illetőleg az öntevékenységet kell alkalmaznunk. Ezzel elérjük azt, hogy az általános műveltség magasabb fokú iskoláiból kikerültek sem fogják keveselni a technikai munkát és az »odi profanum vulgus et arceo« elve alapján nem zárkoznak el az élet nagy kérdései, különösen a társadalmi kérdés elől. De ez csak egy része annak a törekvésnek, a mely a nemzeti társadalom minden rétegét ugyanazon erkölcsi fölfogással, világnézlettel kívánja megajándékozni.

Az erkölcsi fölfogásnak az a része, amelyet mi társadalmi erkölcsstannak nevezünk, nem csupán az érzelemnek, de a szerzett ismereteknek függvénye is. Ha tehát a szakoktatás azelőtt válik el az általános műveltség közös törzsétől, mielőtt a növendékek a nemzeti társadalom közös világfölfogásának, erkölcsének alapját képező történelmi, irodalmi, alkotmányjogi, közgazdasági stb. ismereteket elsajátították volna, akkor a csupán szakműveltséggel bírók nem fogják érezni a nemzeti műveltségbeli közösséghez való tartozandóságukat, nem töltik őket el a nemzet törekvései lelkesedéssel, külön kasztnak tekintik magukat, amelynek erkölcsi fölfogása nemcsak más, de sokban ellentétes a nemzeti társadalom erkölcsével. A szakoktatást tehát az alsó fokon is úgy kell szervezni, hogy azt egy olyan általános műveltséget adó polgári, vagy fölsőbb népiskolára alapíthassuk, amely a közműveltség minden elemét nagy vonásokban elsajátíttatja a szakiskola jelöltjeivel s egyúttal erkölcsi nevelésüknek is közös alapot ad.

A nemzeti társadalom erkölcsét magában a szakoktatás keretében is érvényre kell emelnünk. És pedig az alsóbb fokozatban a vallás-erkölcsi nevelés, a fölsőbb fokozatban pedig a nemzeti társadalom világfölfogását, erkölcsét tartalmazó tantárgyak oktatása által. Egyelőre a társadalmi gazdaságtan és társadalom-politika az a tantárgy, amelynek kereteiben a társadalmi erkölcsstan alapelvei a nemzeti társadalom erkölcsi közfölfogása és törekvései bevihetők a szakoktatásba anélkül, hogy ez által a szakoktatás rendszerén lényegesen változtatni kellene.

De a szakoktatásban nem elégséges csak egyes társadalmi erkölcsstani elveknek a tanítása; meg kell adni a tanulóknak azt a nagy erkölcsi erőt is, amely cselekvésükben, munkájukban irányt szab s őket behatóbb másértvaló (altruisticus) tevékenységre ösztönzi. Ezt a nagy erkölcsi erőt az a szilárd meggyőződés adja, hogy a szakoktatás körében szerzett ismeretek gyakorlati alkalmazása is fontos közművelődési munka s a nemzeti előhaladás elsőrendű tényezője. A szakoktatásnak tehát nem csupán a hivatás körében értékesíthető ismereteket kell közölnie, de a tanulókat azzal a magasstos erkölcsi fölfogással is el kell töltenie, hogy az ipari és műszaki munka szintén életcél, amihez hivatottság kell, s hogy a szakoktatás útján

elsajátított ismeret nem csak arra való, hogy annak segélyével az illető a mindennapi kenyerét megkeresse, hanem hogy annak segélyével, bármily parányi mértékben is, de részt vevően a nemzet nagy művelődési munkájában. A hivatás szeretetét a tudás adta örömet, a tökéletesebb munka utáni vágyat, szóval nem a nyers tömegezőn, de az egyéni képzettségen, a munka becsének értéklésén alapuló önértéket, a szaktudás tökéletesítésére való törekvés erkölcsi és közművelődési elvét kell beléjük oltani. Ez legyen a keret, amelybe minden ismeret belefoglalandó, ez legyen a vezető, amely minden szakismeret megértéséhez segít. Azonban a szakoktatás egyes fokozataiban másként kell ezt az elvet érvényre emelni. A fölsőbb ilyen iskolákban különösen a találmányok közműveltségi hatásaira s az egyes szakismereteknek a közműveltség részeivé válására kell utalni. Az ethikai buzdításnak fogamatot pedig az önképzés, kísérletezés, szabad előadás előmozdítása adjon.

Az alsóbbfokú szakoktatásban a hivatásra-nevelésnek egyik igen erős akadálya az, hogy a műszaki oktatás többnyire kívül esik az iskolai oktatás keretén.

A szervezetlen magánoktatás rendszere mellett minden egyes tanuló más és más módszer szerint tanuiván, sőt a munkások nagy tömegei semmiféle szakoktatásban sem részesülvén, az életbe kilépve, nem képesek saját szaktudásuk értékét helyesen mérlegelni, egyszer túlböcsülik, máskor nagyon is kevésre, s így válik mindinkább általános fölfogássá, hogy a szorgalomnak, az ügyességnek, a szaktudásnak különleges, a szabványos munkabért túlhaladó díjazása társadalmi igazságtalanság. Így, bár a munkabér egyforma lesz is, ez által a munka becsé hanyatlik, mert a kevésbé szorgalmasok és tudatlanok praemiumot élveznek. Ezt többé-kevésbé lehetlenné tenné s a hivatásra-nevelés erkölcsi elvének kellő érvényt szerezne az alsófokú szakoktatás rendszeressé és iskolaiivá tétele, mert akkor a tanmódszer egysége és a végzendő anyag egyformasága módot és lehetőséget adna arra, hogy már az életbelépéskor a szakismeret különböző fokú elsajátítása szerint alakuljon a munkás sorsa. A szaktudás becsé ily módon emelkedni fog, s akik ezt az iskolázás ideje alatt nem szerezték meg, különféle tanfolyamokon, utazás, tapasztalás, önképzés útján iparkodnak majd elsajátítani. Hogy a szak-

ismeret becsének, a hivatás szeretetének érzése azután a szakiskolát végzettek között továbbra is fennmaradjon, arról a munka jutalmazása, kiállítások és egyéb versenyalkalmak útján kell gondoskodni, valamint az által is, ha az alsóbbrendű műszaki munka művelődési jelentőségét a társadalom és az állam egyes intézmények (autonómia, munkás-jutalmazás, népképzés stb.) létesítése által kifejezésre juttatja.

Még azokról az erényekről lesz itt szó, amelyeknek kiválónak kell érvényesülniök a szakoktatásban. Az üzleti tisztességet, becsületességet és megbízhatóságot úgy a termelői munkában, mint a forgalomba hozatalban beléltetni a növendékekbe: ez minden fajú és fokozatú szakoktatás ethikai kötelessége. Úgy az ipari, mint a mezőgazdasági termelés legtöbb szakában, valamint a termékek forgalomba hozatalakor is a munka minősége egyáltalán nem ellenőrizhető, s az önálló vállalkozók és az alkalmazottak becsületességétől függ teljesen, hogy jól vagy rosszul végzik-e a munkát. Pedig ennek a munkának becsületes végzésétől nemcsak a társadalom anyagi érdekei függenek, de ennél sokkal becsesebb javakat, az életet és egészséget is veszélyeztetheti a fölületesen, vagy rosszakaratúlag végzett munka (épületek beomlása, élelmiszer hamisítás). Csakhogy erkölcsi hitszónoklatokkal e téren vajmi keveset érünk el a fiatalság között. A hivatási etikát ugyan az üzemtan stb. keretében elő lehet és kell is adni, de erkölcsi hatása mégis több lesz a növendékekre a megbízhatóság és becsületesség ama gyakorló iskoláinak, amelyeket, mint a tanulók önfegyelmzésének eszközét, Amerika iskolái eredményesen karoltak föl. Ez iskolatársadalmi intézményeknek természetesen szigorúan kell alkalmazkodniuk a szakoktatás tanintézetének fokozataihoz és szervezetéhez. A fölsőbb fokozatban széles önkormányzatú semináriumok, settlementek létesítendők, előbbieket a gyakorlatot is fölöleljék, az utóbbiak pedig necsak a nagy városokban, de falvakban is módot és alkalmat nyújtsanak a növendékeknek arra, hogy a szakismeretek társadalmi értékesítésében a megbízhatóság és becsületesség fontosságát megismerjék.*)

*) Erre vonatkozólag igen érdekes kísérlet történt a magjai-főiskolai ifjúság népműveléssel foglalkozó egyesületének elektrotechnikai előadásai kapcsán a munkások között.

A közép és alsófokú szakoktatásban iskolai szövetkezetek létesítendőek, és pedig nem képzeleti alapon, de, az életnek megfelelően, csekély üzletrészekkel. A szakiskola (mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi) természete szerint ezek a szövetkezetek a hallgatók magán munkálkodásának eredményét értékesítenék, segély- és utazási alapot stb. szerveznének, szóval az iskolai önképzést a gyakorlati élet jelenségeivel hoznák kapcsolatba. Hogy pedig ez iskolai szövetkezeteknek nevelő hatása legyen az ifjúságra, s hogy az utóbbi teljes felelősség mellett érezze a megbízható és becsületes munka erkölcsi értékét: emez iskolatársadalmi intézményeknek ügyvezetése teljesen az ifjúság kezébe adandó, a tanárikar csak a legfőbb irányításról és fölügyeletről gondoskodik.

Rövid tételekben foglalom össze az elmondottakat:

1. Az individuális erkölcsi elvek, valamint a nemzeti társadalom etikájának elsajátítása az általános műveltség iskoláiban történjék s e célból a szakoktatás intézményei a nemzeti közműveltség ismereteit a mainál teljesebb mértékben megadó általános iskolára alapozandók.

2. A nemzeti társadalom etikai fölfogását, világnézetét a különböző társadalmi osztályok művelődési törekvéseinek egysége érdekében a szakoktatás intézményeiben a társadalmi gazdaságtan és társadalmi politika beható oktatása által kell érvényre emelni.

3. Hivatásszeretetre és a szakismeret megbecsülésére való nevelés az önképzés fejlesztése és az alsófokú technikai szakoktatás rendszertelenségének és magán jellegének megszüntetése által.

4. Iskolatársadalmi intézmények létesítése az üzleti tisztesség, megbízhatóság és becsületesség előmozdítása céljából.

Czettler Jenő.